

Nomenclatuur van *Pleioblastus viridistriatus/auricomus*

Chris Stapleton

[foto borderbeplanting aan de Côte d'Azur]

In diverse landen zijn er op dit moment twee soort aanduidingen voor deze bamboe in gebruik (*viridistriatus* en *auricomus*, vert.). Een situatie die te wensen overlaat. Meestal wordt deze bamboe geplaatst in de geslachten *Pleioblastus* of *Arundinaria*. In toepassing van de huidige 'Code of Botanical Nomenclature' (Greuter et al. 1994) zouden naamcombinaties met deze geslachten het meest correct zijn op basis van *Bambusa viridistriata* (dus *Pleioblastus viridistriatus* of *Arundinaria viridistriata*, vert.). Gelukkig zijn dit ook de namen die het meest gebruikt worden.

Deze bamboe werd door Eduard August von Regel (1815-1892) in 1867 voor het eerst beschreven (Regel 1867). Deze Duitse botanicus werkte voor de Keizerlijke Botanische Tuinen van St. Petersburg en gaf deze bamboe de naam *Bambusa viridistriata*. Hij vermeldt dat deze bamboe 'uit Japanse tuinen' geïntroduceerd was door de 'vermaarde Russische botanicus en ontdekkingsreiziger Carl Johann Ivanovic Maximowicz' (1827-1891).

Vijf jaar later beschreef de Franse kweker Edouard François André (1840-1911) deze bamboe, uitgebreider, voor een tweede keer (André 1872). Hij gebruikte dezelfde naam als Von Regel, *Bambusa viridistriata*. Hij deed echter zijn uiterste best zowel de naam als de eerste introductie niet toe te kennen aan Von Regel, die in het geheel niet genoemd werd, evenmin aan Maximowicz, maar aan Philipp Franz Balthasar von Siebold (1796-1866). Von Siebold was een Duitse arts die tussen 1823-1830 en 1859-1862 in Japan werkte. Hij bracht een weelde aan tuinplanten uit dat land mee en zorgde voor een grote sprong voorwaarts in de westerse kennis van de Japanse flora.

André schrijft duidelijk dat dit de plant was die meegebracht was door de beroemde Maximowicz. In zijn beschrijving vermeldt hij echter dat de bamboe 'vanuit Japanse tuinen' voor het eerst geïntroduceerd werd door de 'vermaarde Von Siebold' en pas later door de 'vermaarde Maximowicz'. Vervolgens begint hij zijn tekst met de verklaring dat deze bamboe al enige jaren bekend was en herhaalt hij dat hij voor het eerst geïntroduceerd werd door de heer Von Siebold en pas later door de heer Maximowicz. Hij vermeldt dat Von Siebold deze bamboe in een brief *Bambusa viridistriata* had genoemd. André gebruikt dezelfde soort aanduiding, dezelfde volgorde in de beschrijving van de kenmerken (alle kenmerken werden echter uitgebreider beschreven) en dezelfde verwoording als Von Regel met betrekking tot de introductie door vermaarde verzamelaars.

Het is moeilijk de herhaling van de soort aanduiding aan het toeval toe te schrijven. Het is geen voor de hand liggende naam. Alle bonte bamboes hebben immers groene strepen. Bij deze bamboe is juist het markante geel de opvallende kleur. Anderen die deze bamboe wezenlijk andere namen gaven noemden hem var. *aurea* (Bean 1894) en *auricomus* (Mitford 1896). Bovendien wijzen dezelfde verwoording en de gelijke lay-out er heel sterk op dat André inderdaad goed bekend was met Von Regel's publicatie vijf jaar eerder van de naam *Bambusa viridistriata*. Zeker gezien zijn positie als redacteur van de *L'illustration Horticole* is het moeilijk te geloven dat hij niet op de hoogte zou zijn geweest van de eerdere naam. Het ligt het meest voor de hand dat hij de fout probeerde te herstellen die in zijn ogen gemaakt was bij de toekenning van de introductie en de naam, en deze eer aan Von Siebold wilde geven in plaats van aan Maximowicz. Naast een uitgebreidere beschrijving voegde André een mooie tekening van de plant bij. Hij voegde algemene details toe over de bloei van *Bambusa* alsmede opmerkingen over andere, vergelijkbare bonte bamboes. Waarom hij Von Regel niet openlijk citeerde blijft een raadsel.

Samenvattend zou André kunnen worden geïnterpreteerd als zeggende dat de bamboe *Bambusa viridistriata*, beschreven op basis van materiaal geleverd door Maximowicz, dezelfde was als de bamboe die al jaren

bekend was en vóór Maximowicz geïntroduceerd was door Von Siebold. Von Siebold refereerde er in zijn brieven naar met dezelfde naam en aan hem kwamen dus zowel de naam als de eerste introductie toe.

Het gebruik van types¹⁾ vormt normaal gesproken de sleutel tot het interpreteren van namen. Het type van de eerdere naam *Bambusa viridistriata* Regel moet duidelijk materiaal van de Maximowicz introductie zijn geweest. André vermeldde in zijn beschrijving zowel de introductie door Maximowicz als die door Von Siebold. De naam André had hierdoor in de nomenclatuur overbodig (nom. superfl.) moeten zijn, omdat het type van de eerdere publicatie hier in feite al bij inbegrepen was. De naam en het type hadden die van *Bambusa viridistriata* Regel moeten blijven: de naam die André had moeten gebruiken. Alle latere naamcombinaties gebaseerd op *Bambusa viridistriata* André zouden derhalve volledig geldige combinaties van *Bambusa viridistriata* Regel zijn (in ieder geval die combinaties die van voor 1953 dateren, toen naar aanleiding van Artikel 33.2 van de Code directe aanhaling van Von Regel's naam nodig werd).

Latere botanici buiten Groot-Brittannië volgden André's toekenning van auteurschap zonder verdere referentie aan Von Regel's publicatie. Ze maakten zowel nieuwe combinaties voor *Bambusa viridistriata* Siebold ex André in de geslachten *Arundinaria*, *Pleioblastus* en *Sasa*, als dat ze het gebruikten voor de nieuwe rang van variëteit. Deze namen worden nog steeds in Japan (Suzuki 1978, Okamura et al 1991, Shibata 1992), in de VS (Shor 1997) en in diverse Europese landen gebruikt.

In Engeland had men zich niet gerealiseerd dat deze bamboe al eerder was beschreven als *Bambusa viridistriata*. Hij werd opnieuw beschreven door Bean (1894) als *Arundinaria fortunei* var. *aurea*. Mitford veranderde dit vervolgens naar de soort *Arundinaria auricoma* (1896). Deze naam is sindsdien in Kew in gebruik gebleven. Sterker nog, tot op de dag van vandaag vermeldt de Index Kewensis *Bambusa viridistriata* helemaal niet eens. *Bambusa viridistriata* Regel wordt vermeld als synoniem van *Bambusa striata*, een variëteit van *Bambusa vulgaris*. Alhoewel *Arundinaria auricoma* elders wel als synoniem is genoemd van *Pleioblastus viridistriata* werd deze synonymie in Engeland niet erkend totdat Lawson (1968) *Arundinaria viridistriata* and *Pleioblastus viridistriatus* als synoniemen vermeldde van *Arundinaria auricoma*.

In Engeland gebruikte Chao (1989) opnieuw de naam *Arundinaria auricoma* met wederom *Arundinaria viridistriata* en *Pleioblastus viridistriatus* als synoniem. Dit werd in het kort gerechtvaardigd door de verklaring dat de identieke namen van Von Regel en André geheel onafhankelijk van elkaar waren gegeven. Omdat bovendien de latere combinaties op de tweede, onwettige naam waren gebaseerd stond dit toe *A. auricoma* te laten prevaleren (boven *viridistriata/us*, vert.). In een niet officieel gepubliceerd artikel, waarin hij de behandeling van de nomenclatuur toewijst aan Clayton, rechtvaardigt Renvoize (1990) deze stelling zeer uitvoerig. Als ik het goed begrijp stellen zij dat bij iedere mogelijk te publiceren nieuwe naam (nomen novum) *A. auricoma* prioriteit zou hebben (Artikel 58.1) voor het correcte (Tokyo Artikel 11.4), maar onwettige (Tokyo Artikel 53.1) homoniem *Arundinaria viridistriata* dat gebaseerd is op het correcte basioniem *Bambusa viridistriata* Regel²⁾.

Demoly (1996) gebruikte de naam *Arundinaria auricoma* ook. Vreemd genoeg vermeldt hij *Arundinaria viridistriata* als een wettig synoniem, terwijl hij *Pleioblastus viridistriatus* als onwettig beschouwt 'à cause d'un *Bambusa viridistriata* Regel antérieur à celui d'André et différent' (vanwege en eerdere en andere *Bambusa viridistriata* Regel dan die van André, vert.).

Ik kan de beargumentering voor de naam *A. auricoma*, of combinaties gebaseerd daarop (Chao 1989, Renvoize 1990, Demoly 1996) niet accepteren. Vanwege eerder vermelde redenen vind ik het onmogelijk te geloven dat André's naam geen verband zou houden met de eerdere, door Von Regel gegeven naam. In het geval dat beide namen hetzelfde type hebben, lijkt het mij dat toepassing van de uitgangspunten van de Code of Botanical Nomenclature moet leiden tot het als overbodig (superfluous) beschouwen van André's naam. Latere combinaties zouden daarom slechts verandering van auteurschap behoeven van het basioniem van Siebold ex André naar Regel, zoals dit eenvoudig wordt gedaan door Orhnberger & Goerrings (1983) in hun behandeling van *Pleioblastus*.

De precieze bewoording van de Code maakt het helaas moeilijk de beginselen op deze manier toe te passen. De types ontbreken namelijk in hun geheel en referenties naar levend materiaal alleen kunnen niet als type worden beschouwd. Formele types zijn vereist en waarschijnlijk is het nodig de verwerping of handhaving van één van deze namen voor te stellen om de nomenclatuur kracht bij te zetten.

Samenvattend meen ik dat, in navolging van de geest en de uitgangspunten van de Code of Botanical Nomenclature, de correcte namen *Pleioblastus viridistriatus* (Regel) Makino in J. Jap. Bot. 3: 11 (1926) en *Arundinaria viridistriata* (Regel) Nakai in J. Jap. Bot. 10: 568 (1934) zouden moeten zijn. Deze namen worden ook door Ohrnberger & Goerrings (1983) gebruikt.

Het is helaas mogelijk dat de Code deze vermelding van auteurschap niet toelaat. De opties die waarschijnlijk het dichtst hierbij in de buurt komen en wel zouden zijn toegestaan zijn *Pleioblastus viridistriatus* (André) Makino in J. Jap. Bot. 3: 11 (1926) en *Arundinaria viridistriata* (André) Nakai in J. Jap. Bot. 10: 568 (1934). Iedereen in Japan, de VS en in Europa die deze namen al gebruikt raad ik aan dat te blijven doen totdat deze kwestie elders formeel wordt opgelost.

Referenties:

- André, E.F. (1872). *Bambusa viridistriata* Siebold. L'illustration Horticole 19: 319-320.
- Bean, W.J. (1894). A classification of hardy bamboos (cont.). Gardners' Chronicle 15: 301-302. Gard. Chron. Ser. 3, 15:238-239.
- Chao, C.S. (1989). A Guide to Bamboos Grown in Britain. Royal Botanic Gardens, Kew.
- Demoly, J.P. (1996). Bamboos en France. Demoly, Paris.
- Greuter W. et al (1994). International Code of Botanical Nomenclature (Tokyo Code). *Regnum Vegetabile* 131. Koeltz Scientific Books. Königstein, Germany.
- Lawson, A. H. (1968). Bamboos, Faber & Faber, London, 192pp.
- Mitford, A.B.F. (1896). The Bamboo Garden. McMillan & Co. London.
- Ohrnberger, D. & Goerrings, J. (1983). The Bamboos of the World - A Preliminary Study of the Names and Distribution of the Herbaceous and Woody Bamboos (Bambusoideae Nees v. Esenb.) - Documented in Lists and Maps. Genus *Pleioblastus*. Odenthal, Germany.
- Okaruma, H., Tanaka, Y., Konishi, M., & Kashiwagi, H. (1991). Illustrated Horticultural Bamboos Species in Japan. Haato, Japan.
- Regel, E.A. (1867). Ind. Sem. Hort. Petrop.: 77.
- Renvoize, S.A. (1990). *Arundinaria auricoma* Mitford. Nomenclatural Forum 25: 180-181.
- Shibata, S. (1992). Seasonal change of terrestrial parts of dwarf bamboo used as ground cover materials- *Pleioblastus pygmaeus* var. *distichus* and *Pleioblastus viridistriatus*. Bamboo J. 10: 44-55.
- Shor, G. S. (1997). Bamboo Species Source List No 17. American Bamboo Society.
- Suzuki, S. (1978). Index to Japanese Bambusaceae. Gakken, Tokyo.

Vertaald door Judith Verberne

Opmerkingen van de vertaalster:

- 1) Elke naam moet vergezeld gaan van een exemplaar van de plant dat gedroogd in een herbarium wordt bewaard en het "type" of "type-exemplaar" wordt genoemd. De reden hiervoor is dat een beschrijving alleen vaak niet voldoende uitsluitel verschaft bij indeling van nieuwe planten. Er bestaan namen van voor de introductie van de type-methode. Daarvan is vaak geen exemplaar aanwezig en doen tekeningen of soms zelfs alleen de beschrijving als type dienst.
- 2) Homoniemen: namen die op hetzelfde type gebaseerd zijn
Basioniem: de oudste, eerst gegeven naam waarop alle latere namen gebaseerd zijn